

LA CONSTRUCCIÓ DE NARRATIVES D'IDENTITAT EN CLASSES DE LLENGUA PER A IMMIGRANTS ADULTS ALS ESTATS UNITS

Montserrat Rodà

Fecha intervención: jueves 20 de noviembre	Hora: 13.00 – 13.30	Aula 1
--	---------------------	--------

Objectius

Recentment he arribat dels Estats Units, on he estudiat un màster en Comunicació Intercultural a la Graduate School of Education de la Universitat de Pensilvània (cursos acadèmics 2006-2008). Aquest màster s'estructura en assignatures que estudien qüestions de diversitat lingüística i cultural en l'ensenyament als Estats Units i a altres països del món, i en un semestre de pràctiques per analitzar qüestions específiques referides a la interculturalitat, és a dir, situacions en què té lloc la interacció entre persones d'origens culturals diversos.

Filadèlfia és una ciutat multicultural i multiracial, que encara avui rep fluxos de població provinents d'altres països. *Nationalities Service Center* (NSC) és l'ONG on vaig dur a terme les pràctiques. NSC treballa per als immigrants i refugiats i, a més de tenir departaments que ofereixen servei i assessorament en assumptes legals i socials, també compta amb un departament d'educació que ofereix classes d'anglès com a segona llengua per a adults. La meva tasca al departament d'educació va consistir a impartir el nivell inicial d'espanyol (era la primera vegada que s'oferia) i era una de les professores de la classe d'alfabetització en anglès.

L'objectiu de la meva experiència educativa a NSC era analitzar les narratives d'identitat que tindrien lloc a les classes, és a dir, com es construirien els discursos d'estudiants i professors pel que fa a les identitats culturals i a les ideologies referides a les diferents llengües, i si aquestes construccions discursives podrien influenciar l'ensenyament/aprenentatge de les llengües.

Desenvolupament

Les narratives d'identitat que van ser objecte d'estudi estan recollides en el diari de notes que escrivia diàriament i van tenir lloc en el marc de les classes de llengua, és a dir, que no estaven directament relacionades amb el temari de les classes (qüestions de gramàtica, vocabulari, etc.). No obstant això, el meu posicionament es basa en valorar els intercanvis comunicatius espontanis referits a temes (inter)culturals com a una part imprescindible del que hauria de ser una classe de llengua i, en aquest sentit, com a professora, no censurava les converses o intervencions que es produïen, sinó que deixava que els alumnes expressessin el que sentien i pensaven sobre la qüestió que hagués sorgit. Eren moments en els quals els estudiants –adults que havien immigrat als Estats Units– podien deixar sentir la seva pròpia veu, opinar sobre el que deia un company o un professor i, així, es creaven uns tercers espais, uns espais híbrids on tenia lloc "la pedagogia pont entre els coneixements acadèmics oficials i els no oficials" (Erickson, 2001, p. 48), on hi havia lloc per a la reflexió i el debat, així com també el respecte per al silenci d'algú que no es volia pronunciar sobre el que es debatia.

Pel que fa a les identitats culturals, els mapes polítics del món que hi havia a cada classe van tenir un valor simbòlic, ja que eren el punt de partida en els quals s'emmarcaven aquests tercers espais i el punt de referència dels diferents estudiants (i dels professors, que també érem estrangers) quan es parlava dels diferents orígens dels participants de la classe.

Un exemple interessant es va produir el primer dia que vam tenir aquests mapes a classe. A la classe d'alfabetització en anglès, mentre els alumnes feien uns exercicis, vaig anar a mirar el mapa d'a prop. Un dels estudiants em va preguntar què significaven els diferents colors del mapa (distingint els continents) i, llavors, adonant-me del seu interès pel mapa li vaig preguntar de quin país era. A les anteriors classes, aquest estudiant havia mostrat una actitud molt passiva i distant però en veure que podia parlar del seu país –Mali– aquesta actitud va canviar i ràpidament va mostrar el seu entusiasme i les ganes de comunicar-se. Es va aixecar per mostrar-me de quina part de Mali era i llavors li vaig preguntar quina era la seva llengua materna. Em va respondre que era una llengua africana que ni tan sols sabia com s'escrivia, que no s'ensenyava a les escoles i només "es parlava". Va explicar que havia après una mica de francès i àrab a l'escola i que l'altra llengua important de Mali era el bamanankan, que també s'ensenyava a les escoles. Llavors va preguntar a una companya de classe –que era de Guinea– si parlava mandinga. La resposta de la companya va ser rasa i curta, i el seu silenci posterior

denotava que no volia parlar d'aquest tema. La diferent actitud d'aquests dos estudiants pel que fa a les seves llengües i els seus països d'origen són manifestacions de diferents actes d'identitat i poden tenir implicacions en el tema de les ideologies de les llengües.

Pel que fa a les identitats nacionals –que entenc dins del grup d'identitats culturals– posaré l'exemple que es va produir entre l'altre professor de la classe d'alfabetització en anglès, que era de Taiwan, i un dels alumnes, que era de la Xina. En una de les classes, una estudiant mexicana va preguntar si Taiwan pertanyia a la Xina. La reacció de l'estudiant xinès va ser contundent en el sentit que, en efecte, pertanyia a la Xina, ja que tenien el mateix nom i parlaven la mateixa llengua. El professor, en canvi, es va defensar dient que eren independents, que fins i tot tenien el seu propi passaport. Aquest intercanvi, però, va acabar quan el professor –fent servir el seu rol de poder que té a la classe– va dir que aquest era un tema polèmic i que no se'n podia parlar a classe.

Les ideologies de les llengües tenen, sens dubte, un pes important a l'hora d'aprendre llengües o de decidir quines llengües s'estudien. No totes les llengües tenen el mateix pes social i, en aquest sentit, les llengües minoritàries poden limitar-se a ser enteses com a mers vehicles d'expressió de la tradició. A la classe d'espanyol es va produir un debat interessant sobre aquesta qüestió. Un estudiant de Costa d'Ivori va explicar que al seu país es parlaven 61 llengües i llavors una estudiant italiana li va preguntar si ell parlava alguna altra llengua a més del francès. L'alumne de Costa d'Ivori va explicar que tothom parlava alguna llengua africana i, a més, el francès si s'anava a escola. L'estudiant italiana dir-li que caldria que aquestes llengües indígenes també s'ensenyessin a l'escola, però el seu company va dir que no, que ja estava bé com estava, perquè, si es dedicava temps de l'escola per a les llengües autòctones, s'aprendria menys francès. Aquesta actitud mostra un sentiment d'estigmatització vers la pròpia llengua materna i mostra que certs alumnes només volen dedicar temps qualitatiu a llengües que consideren "de poder" com el francès, l'anglès o l'espanyol.

Avaluació

Les diferents interaccions que breument he comentat mostren la construcció discursiva de les identitats culturals i les ideologies de les llengües per part d'un grup d'estudiants internacionals que han immigrat als Estats Units, on estudien anglès o espanyol, que és la segona llengua més important al país.

Aquestes identitats i ideologies, com per exemple menystenir les llengües autòctones que no tenen l'estatus social i culturals de llengües majoritàries com el francès, l'anglès o l'espanyol, pot ajudar a entendre actituds que es donen entre alguns pares d'alumnes nouvinguts vers el català. En efecte, els pot costar d'entendre que calgui invertir temps i esforços per estudiar-la tenint en compte que es parla en una àrea geogràfica molt reduïda i el poder que té és petit comparat amb l'espanyol, que és una llengua parlada per centenar de milions de persones. Segurament la valoració de la llengua i la cultura catalanes passarà per la prèvia valoració de la llengua i la cultura pròpies, per entendre que la suma de coneixements lingüístics i culturals és igual a la suma de capital cultural que pot implicar un major nombre de possibilitats d'ascens socioeconòmic.

Conclusions

Aquí he presentat una versió molt reduïda d'una selecció de situacions que conformaven l'estudi que vaig dur a terme per analitzar les identitats culturals i les ideologies de les llengües en un context educatiu format per estudiants adults i immigrants.

La lliure interacció entre companys i professors mostra aspectes culturals i personals que poden influir directament en el seu procés d'aprenentatge de llengües i en el dels seus fills en el nou país que els acull. En aquest sentit, penso que fomentar debats d'aspectes culturals i lingüístics per tractar de possibles prejudicis seria una contribució important a les classes de llengua per fer front al rebuig que està tenint lloc per part d'alguns alumnes i pares vers llengües minoritzades com el català.